

INTERNATIONAL PROCESS OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AND EDUCATIONAL RESULTS

Doniyorova Shoxista Shodiyarovna

Samarqand davlat universiteti o'qituvchisi

email:indefenit@mail.ru

ANNOTATION

This article defines the way in which higher education institutions today co-operate with international student education and exchange programs to be ranked in the world. The focus is on the learning outcomes of students through internationalization, how international experiences, global perspectives on their discipline and intercultural abilities can benefit students in the long run by enhancing their personal and employment skills, based on international experience the need to internationalize curricula and the development of their tools for home-based study abroad without going abroad.

Keywords: Students, learning outcomes, assessment, transformational education, curriculum, internationalization, global perspectives, intercultural skills, transferable skills, employment, internationalization at home.

INTRODUCTION

Zamonaviy ta'limda ta'limni xalqarolashtirish hozirda dunyo bo'ylab barcha oliy ta'lim muassasalari kun tartibida muhimlikka ega bo'lgan global mavzuga aylandi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda talabalarni qabul qiluvchi ta'lim muassasalari mahalliy ehtiyojlarga yetarlicha e'tibor berilishini ta'minlash kerakligi va universitetlarni milliy, mintaqaviy qadriyatlariga xalqaro talabalarni moslashtirish jarayonida ularni qo'llab quvvatlashlari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish uchun amalda ishlar olib borish zarurdir. Shu bilan birga, xalqarolashtirish falsafiy jihatdan bir-biridan farq qiladigan ikkita boshlang'ich nuqtaga ega ekanligi tobora ortib bormoqda. Bunda Indoneziya tajribasida misol keltiriladigan bo'lsak, u yerda ta'lim islohoti bo'yicha shart-sharoitlarda oliy o'quv yurti o'rtasidagi ta'lim darajasini oshirish maqsadida xorijiy universitetlarning filial kampuslarini mamlakatga taklif qilish orqali ta'lim olish qo'llanilgan. Bunday xorij filial kampuslari mavjud shart-sharoitlari keluvchi talabalarni xalqarolashtirish tashabbuslari talabalarga qaratilganligi bilan bu jaroyonga o'z ijobiy tasirini ko'rsatgan.

Bugungi kunda oliy ta'limni bitiruvchi xalqaro talabalarini faqatgina ta'lim olishini taminlabgina qolmay, ish beruvchi tomonlarni ehtiyojlariga ham moslab tayyorlash ko'zda tutilishi kerak. Bu esa mamlakatlararo muloqot qilaoladigan, tezkor dunyoni boshqaraoladigan va moslashaoladigan kadrlarni yetishtirib berishga olib keladi. Talabalarni xalqarolashtirish dunyoning istalgan mamlakati bilan faol hamkorlik qilaoladigan, o'zi yashaydigan jamiyat uchun foyda keltiradigan sifatli kadr bo'lib yetishishiga asos bo'laoladi. Oliy o'quv yurtlari kuchli sog'lom raqobat bilan ishlasa bunday raqobat adolat, tenglik, madaniyatlararo tushunish va bag'rikenglikka ega dunyoni yaratishga olib keladi. Bunda etiborga olishimiz uchun quyidagi muhim xalqaro omillarni aytib o'tishimiz mumkin:

- talabalarni “global” fuqarolikka tayyorlash;
- talabalarni global ishchi kuchiga tayyorlash;
- o'qitish va tadqiqot sifatini oshirish;
- oliy talmni xalqaro munosabatlar salohiyatni mustahkamlash;
- xalqaro reyting ko'rinishni oshirish;
- daromad olish uchun mahalliy yoki mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shish;
- global muammolar bo'yicha bilim ishlab chiqarishga hissa qo'shish;
- global muammolarni hal qilish uchun xalqaro anglashuvni oshirish va tinchlikni mustahkamlash.

Demak, talabalar uchun o'quv natijalarini, xoh uyda bo'lsin, xoh xorijda xalqarolashtirish bo'yicha muntazam ishlar olib borilishi lozim.

Xalqaro talabalar oqimi va ta'lim olishi turli davlatlarda sezilarli o'sishi bilan, mahalliy va xalqaro talabalar tushunchasi ham o'zgarmoqda. Turli xil ta'lim kontekstlariga misollar quyidagilardan iborat:

- o'qishning bir qismi uchun xalqaro miqyosda harakatlanuvchi mahalliy talabalar, masalan, boshqa universitetda chet elda o'qish, xalqaro ishga joylashish, o'quv safarlari, ko'ngillilik va xizmatni o'rganish yoki chet elda o'z filiallari kampusida ta'lim olish. uy universiteti;

- Xalqaro mobil talabalar, ya'ni o'z mamlakatidan boshqa mamlakatda butun dastur bo'yicha o'qiyotganlar;

- Transmilliy talabalar, akkreditatsiyadan o'tgan universitetdan boshqa mamlakatda, xoh o'zlarida, xoh boshqa davlatda dastur bo'yicha tahsil olayotganlar (dasturlarning o'zi mobil);

- Akkreditatsiyadan o'tgan dasturlari doirasida chet elga chiqmaydigan mahalliy, mobil bo'lmagan talabalar.

Hozirda, ayniqsa ingliz tilida gaplashadigan mamlakatlarda, eng katta toifa bularning oxirgisi hisoblanadi. Misol uchun, Buyuk Britaniyada talabalarning taxminan 98% o'qish dasturi davomida akkreditatsiya qilingan harakatchanlikning hech qanday shaklida qatnashmaydi (manba: Britaniya Kengashi ma'lumotlari, 2012). Shunga qaramay, adabiyotlarda xalqaro harakatchanlik natijasida samarali natijalarga oid misollar ko'p.

Xalqarolashgan jarayonda ta'lim olga talabada quyidagi madaniyatlararo kompetensiya konikmalari tarkib topadi:

- Ishonch
- Tavakkalchilikka tayyorlik
- Sabrlilik
- Sezuvchanlik
- Moslashuvchanlik va ochiq fikrlilik
- Kamtarlik va hurmat
- Ijodkorlik
- boshqarish va ishga layoqatlilik ko'nikmalari rivojlanganlik
- Jamoada ishlash va jamoada yetakchilik
- Tashkiliy ko'nikma va loyihalarni boshqarish
- Muammolarni yechish
- Tarmoqqa kirish

- Vositachilik ko'nikmalari va nizolarni hal qilish
- qarorlar qabul qilish (va ommabop bo'lmasligi mumkin bo'lgan qarorlar bilan muloqot qilish)
- shaxslararo munosabatlar

Shuni alohida ta'kidlanaymizki, talabalarni xalqarolashish jarayoni asosan chet elda o'qish, ish tajribasi va xizmatni o'rganish yoki ko'ngillilik kabi xalqaro tajribalarning ta'siriga asoslangan.

O'quv dasturlarini vatanda xalqarolashtirishning afzalliklari va vositalari haqidagi tushunchamizni kengaytirish uchun nafaqat chet elda o'qigan, ishlagan yoki ko'ngilli bo'lgan barcha talabalar uchun xalqaro miqyosdagi talabalar ta'lim natijalariga erishish uchun ko'proq dalillar o'rganib chiqish talab qilinadi.

Mamlakatimizdagi mavjud manbalarda bunday turdagi tadqiqotlarning soni yetarli darajada yoritib berilmagan. Xalqaro miqyosdagi tadqiqot natijalari bo'yicha esa hali ham nisbiy tadqiqotlar mavjud emas. Agar xalqarolashtirishning ijobiy afzalliklari kengroq talabalarni pedagogik shrt-sharoitlarini qo'llab quvvatlashlari uchun kerak bo'lsa, bu jihatni o'rganish endi ustuvor vazifa bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYORLAR

1. Altbach, P., and H. de Wit. 2020. "Rethinking the Relevance of International Branch Campuses." *International Higher Education* 101 (Spring): 14–16.
2. Altbach, P., L. Reisberg, and L. Rumbley. 2010. *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Rotterdam: Sense Publishers.
3. Baker, S. 2020, August 3. How Covid-19 is Reshaping International Research Collaboration. *Times Higher Education*. Accessed August 3, 2020. www.timeshighereducation.com/news.
4. Beelen, J., and E. Jones. 2015. "Redefining Internationalization at Home." In *The European Higher Education Area: Between Critical Reflections and Future Policies*, edited by A. Curai, L. Matei, R.
5. Pricopie, J. Salmi, and P. Scott, 67–80. Cham: Springer Open International Publishing.
6. Brandenburg, U., H. de Wit, E. Jones, B. Leask, and A. Drobner. 2020. *Internationalization in Higher Education for Society (IHES), Concept, Current Research and Examples of Good Practice (DAAD Studies)*. Bonn: DAAD.
7. Bai N.G. G'arbiy Evropada migratsiyani xalqaro huquqiy tartibga solish// *Inson huquqlari himoyachisi*, 2013 yil yanvar.
8. Suxov A.N., Truxanov S.A. Yevropada migratsiya va uning oqibatlarini// *Tadqiqotlar. foyda.* - Ha.: Flint, 2011. - 216 b.
9. Trukhanov S.A., Entin, Orina I.V. Evropa huquqining dolzarb muammolari // *Tadqiqotlar. foyda.* Ha.: Flint, 2011. - 168 b.